Posudek diplomové práce
Anglicismy v italských médiích - se zřetelem na lexikum tištěných časopisů,
kterou předložila **VERONIKA MACHKOVÁ**,
FF UK, Ústav románských studií, a.a. 2008/2009

Diplomová práce Veroniky Machkové, věnovaná anglicismům v současné italštině, je v zásadě zdařilým textem, a to především v praktické, materiálové části. Diplomantka se totiž rozhodla analyzovat anglicismy ve 14 italských časopisech (jejich prezentace je na s. 53-55) a ukázat tak obrovský vliv angličtiny na italštinu; tento vliv Veronika Machková hned na začátku jasně deklaruje a zaujímá k němu vesměs negativní postoj, který nás provází celou prací.

Celý text sestává ze čtyř hlavních kapitol: první dvě kapitoly jsou jen úvodními stručnými „vstupy" do problematiky anglicismů, jimž je pak věnována kapitola 3. a 4. Třetí kapitola představuje teoretický popis jevu (tj. základní definici, malý historický exkurs a pokus o klasifikaci, která je bezpochyby zdařilá a funkční); součástí této kapitoly je i podstatná diskuse týkající se přiřazování rodu nově přejatým slovům. Čtvrtá kapitola je už zmíněnou praktickou částí, v níž diplomantka postupně analyzuje anglicismy, které nalezla ve vybraných časopisech. Konkrétní zpracování ve formě tabulek je poměrně přehledné, ačkoli v perspektivě moderní korpusové lingvistiky poněkud nezvyklé - nicméně pro potřeby práce naprosto dostačující a oprávněné (k tomu se ještě dostaneme). Práci uzavírá trojice povinných *résumé* (české, anglické a italské) a bibliografie.

Vyjádřím se teď k některým sporným bodům, kterých není málo, ale které nepředstavují žádné fatální nedostatky; spíše mi půjde o to, abych poukázal na některé aspekty, které by podle mě mohly - nebo přímo měly - zaznít v diskusi během obhajoby.

1) Myslím, že situace, o níž diplomantka hovoří na s. 12, není tak vážná - nové publikace o anglicismech přece jen existují (dokonce i na půdě FF UK byla nedávno obhájena mimořádná disertační práce na toto téma) - to je ale jen takové „bibliografické" doplnění, žádná výhrada.

2) Na s. 14 je podle mě trochu nepřesná formulace (diplomantka ale pak vše napraví o pár stránek dál), podle které současné anglicismy (a možná i výpůjčky obecně) nejsou vůbec adaptovány, tj. je zachována kompletní struktura „dárcovského" jazyka. To určitě tak docela neplatí - přinejmenším fonologická adaptace je vždycky primární a vždy přítomnou intervencí (např. slovo *killer* nikdo přece nevyslovuje s perfektní anglickou výslovností). Nerozumím tedy v této souvislosti tomu, proč bychom si měli stěžovat (společně s citovaným Klajnem a jednou autorkou diplomové práce, kterou naopak cituje Veronika Machková), že fonetická adaptace je pouze špatnou výslovností, nikoli poitalštěním. Jsem jednoduše jiného názoru - fonologická adaptace je naprosto nutným procesem, do něhož se italští mluvčí pouštějí zcela nevědomě, prostě proto, že fonologický systém dárcovského jazyka se znatelně liší od systému cílového jazyka; otázkou samozřejmě je, do jaké míry tento cizí fonologický systém bude postupně modifikovat systém italský.

3) Na s. 23 je uvedeno, že nová slova vznikají i připojením sufixu *-o*. Takový sufix ale neexistuje; jde přece o koncovku. Na dalších stránkách (s. 23-24) terminologický zmatek bohužel pokračuje: lobbism - lobbism**o** vs. yuppie - yupp**ista**. V podkapitolce 3.3.2.2.1.2 je řeč o koncovkách, ale najdeme tu vedle sebe *manageriale* a *internett**iano***, to poslední je ale přípona. Rozlišuje diplomantka mezi koncovkou a sufixem?

4) Na s. 25 je definice prefixace, která se mi nezdá příliš šťastná - je potřeba lépe vysvětlit, co se míní tím, že prefixace nemění slovo gramaticky, ale jen sémanticky, na rozdíl od sufixace.

5) Na s. 28 je podkapitolka o složeninách; není zde ale žádný odkaz, abychom pochopili, odkud je klasifikace a terminologie čerpána (pracuje se tu s pojmem „hlavy" - *testa*, tento pojem je pak na s. 29 použit v italské verzi, což nezní moc pěkně: „...jež mají po italsku *testu* vlevo...")

6) Nevím, co si počít s některými formulacemi, z nichž je patrný diplomantčin hodnotící soud; v některých případech je ale takové hodnocení přinejmenším nepatřičné, např.: „...pravidla tvoření slov se stávají velmi uvolněnými a jazykově méně zdatní lidé tím mohou být velmi ovlivněni." (s. 28).

7) Kap. 3.4 (a zvláště 3.4.1 na s. 31-40) přináší už zmíněnou zásadní diskusi, která se týká toho, čemu se říká „l'assegnazione del genere" (*gender assignment*), tedy přiřazování rodu. V této kapitole se diplomantka drží článku Anny M. Thornton (L'assegnazione del genere ai prestiti inglesi in italiano) z r. 2003 a přejímá i její terminologii. Jde však o poměrně technickou a přesnou terminologii, vycházející z Corbettovy průkopnické práce *Gender* (Cambridge, 1991), kterou diplomantka přejímá ne zcela přesným způsobem. A. Thorntonová nikde nemluví o „mužském / ženském členu" či o „přiřazování členu". Teoretický kontext, z něhož tato diskuse vychází, říká jednoduše to, že je-li v jazyce kategorie rodu, jde o kategorii, která je tzv. *inherentní* substantivům a která ovlivňuje morfologii nejen substantiva, ale i všech dalších slov, která se se substantivem shodují. Substantivum je v tomto smyslu tzv. *kontrolorem* (controller), tzn. že řídí a kontroluje přiřazení rodu všem dalším prvkům, které nejsou kontrolory, ale tzv. *cílem* (target) - jde o prvky, které jsou se substantivem ve shodě (adjektiva, členy apod.) a které tedy nemají rod *inherentně*. To znamená, že nejprve musí nutně dojít k přiřazení inherentního rodu danému substantivu (dejme tomu *mail*) a teprve poté toto substantivum určuje („kontroluje") či vnucuje morfologickou formu členu (tj. jestliže *mailu* je přiřazen ženský rod, dostaneme ***la*** *mail*, *la mail l'ho già scritta*, *una mail lunghissima* atd. Teprve v tomto kontextu dávají smysl sémantická a formální pravidla přiřazování (inherentního!) rodu, která pak diplomantka správně prezentuje, komentuje i aplikuje. Jen nerozumím tomu, jak může Veronika Machková nakonec říct (s. 40), že neexistuje žádné stoprocentní pravidlo - samozřejmě že ne, vždyť přece na předchozích stránkách ukazuje, že existuje hierarchie těchto pravidel.

8) U flexe ještě zůstanu: na s. 40 je nepřesná formulace „Přejímá se i anglická koncovka *-s/-es*, anebo italština vytváří od anglicismů množné italské číslo flexí?" Možná jde jen o chybičku ve slovosledu - vše by bylo jasné, kdybychom řekli, že množné číslo se vytváří *italskou flexí* (i anglická koncovka *-s* je přece realizátorem flexe).

9) Přejdu teď k praktické části práce, která je nejzdařilejší a ke které v zásadě nemám připomínek. Dovolím si jen poznamenat, že nepřesnosti ve výše zmíněné teoretické podkapitole se promítly i do některých závěrů, které najdeme v tabulkách. Jde opět o nešťastnou formulaci „zbytek člen nevyjádřený" (vždy v souhrnu u tabulek na s. 60, 66, 70 atd.). Jak je už jasné, jde vždy o *rod* daného anglicismu, který teprve určuje volbu členu. Tam, kde je podle diplomantky rod neurčitelný, nacházíme právě případy kontextuální flexe, tj. slova, která nejsou kontrolory, ale tzv. *targety*, takže jejich rod je identifikovatelný pouze v kontextu nějaké shody - a takový kontext by měl být přece z excerpce patrný, např. *personaggi dark* (na s. 80). Diplomantka určitě správně nechává okénko rodu nevyplněné - o přiřazování rodu má smysl hovořit pouze nebo především v případě *inherentního* rodu, tzn. že rod by měl být vždy uveden pouze u substantiv.

10) Na s. 83 nerozumím tomu, proč by neváţná témata měla implikovat větší počet anglicismů. A pokud bych měl tuto premisu brát vážně, musel bych mít v ruce nějakou průkaznou statistiku, která by mě o tom přesvědčila.

11) Na s. 92 nerozumím větě „91 anglicismů na 136 stran představuje 66% a na takovémto počtu stránek se nachází jeden anglicismu". (Na s. 103 je už formulace o něco jasnější).

12) Nakonec bych měl i pár poznámek k závěrečným tabulkám na s. 126-127. Tabulka na s. 126 je závádějící (jak i sama diplomantka hned dodává na s. 127), protože uváděná čísla nejsou srovnatelná kvůli rozdílnému rozsahu jednotlivých časopisů. Celkový údaj (1752) je dokonce zcela bezvýznamný - nejde o celkový počet *typů / lemmat*, tj. slov, která bychom mohli dát do slovníku, neboť některá lemmata se samozřejmě opakují. Na s. 127 je už zajímavější údaj - průměrný počet anglicismů na stránku. Jen si nejsem jistý, zda je opravdu nějaký signifikantní rozdíl mezi počtem anglicismů v časopise *Gioia 1998 a Gioia 2009* (0,7 vs. 0,82). Proč takovou konfrontaci nemáme k dispozici i pro časopis *Amica*?

13) Úplně na konec: nerozumím větě „...je logické, že na větším objemu bude anglicismů méně." Chce tím diplomantka říct, že na větším počtu stránek nebude už počet anglicismů narůstat? To ale není tak docela pravda: ve skutečnosti se vzrůstajícím rozsahem poroste i počet slov, nejprve rychleji, pak pomaleji (a to je funkce, která je v korpusové lingvistice velmi dobře popsána).

Přes veškeré tyto výhrady - které jsou míněny jen jako příspěvky do diskuse - považuji diplomovou práci Veroniky Machkové za zdařilou, a to zejména proto, že diplomantka pracuje s vlastním materiálem, který na základě vlastní klasifikace velmi vhodně zpracovala. Doporučuji tedy tuto diplomovou práci k obhajobě.

V Praze dne 9. září 2009

.....

Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí diplomové práce